

Att tänka stort är att tänka fritt

Svenska Dagbladet den 8 januari 2004

Kolumn | Den akademiska friheten.

Låt mig börja det nya året med en liten frågesport: Vid vilket stort universitet i Europa har landets polischef satts in som universitetsstyrelsens ordförande? Kan det vara så att Putin velat stärka greppet om Moskvauniversitet med en sådan utnämning, eller är det Berlusconi som har varit i farten? Rätt svar är Stockholms universitet. När statsministerns hustru nyligen lämnade posten som ordförande i Stockholms universitets styrelse efterträddes hon av rikspolischef Sten Heckscher. Det är svårt att tänka sig en tydligare symbol för akademikersamhällets bristande autonomi.

Ändå tror nog ingen att rikspolischefen fått sin post därför att statsmakterna vill stärka den direkta polisiära kontrollen över lärare och studenter vid universitetet. Sten Heckscher har blivit utnämnd, därför att han, liksom sin företrädare på posten, tillhör socialdemokratiens övre skikt av politiker och tjänstemän.

Politiseringen av styrelserna för landets universitet har skett snabbt och gått mycket långt. Idag har ordförandena i så gott som alla universitets- och högskolestyrelser hämtats ur den politiska sfären, och den helt övervägande delen av dessa kommer från det socialdemokratiska partiet.

I ett kort perspektiv har detta kanske inte påverkat universitetens verksamhet på något tydligt sätt. I ett längre perspektiv kan effekterna bli mycket stora och som jag ser det förödande för de svenska universitetens ställning. När principen om politisk styrning på universitetets högsta nivå har knäslagsats, är ett naturligt nästa steg att de politiska utnämningarna letar sig ned till - i första hand - den operativa universitetsledningen. Att statssekreteraren för utbildningsdepartementet är på väg att bli högskolerektor får sålunda ses som ett tecken i tiden.

En viktig utveckling i samma riktning är att tendensen att belöna forskare och/eller projekt som ligger politiskt rätt ökar. Detta påverkar hela miljön vid universitetet och högskolorna. Även om alla inte lydigt lägger sig politiskt rätt, så kommer de allra flesta att akta sig för att ligga politiskt fel.

Är det då inte riktigt att de demokratiskt valda politikerna skall ha ett ordentligt inflytande över forskningen, frågar någon. Problemet är att när inflytandet verkar på projekt- och personnivå så talar allt för att forskningens kvalitet blir lidande. Att kunna och våga ifrågasätta och att kunna gå på tvärs är forskningens livsluft. All erfarenhet visar också att politisk styrning och högklassig forskning inte hör ihop.

Den enorma dominans inom den akademiska forskningen som de ledande amerikanska universiteten har, tror jag i stor utsträckning har att göra med att där finns flera stora privata universitet, som står fria från politisk styrning och som ger en öppenhet och pluralism i systemet som inte finns i Europa.

Lärdomen för alla europeiska länder borde vara att inom ramen för de egna universitetssystem, skapa så mycket autonomi och pluralism som möjligt för forskningen och för universiteten. I Sverige har vi i detta avseende länge skilt oss på ett fördelaktigt sätt från de flesta andra europeiska länder. Men nu går vi med raska steg i fel riktning utan hörbara protester från något håll. Inte ens när landets högste polischef sätts i toppen för Stockholms universitet, väcker detta något uppseende.

Ulf Jakobsson

©Svenska Dagbladet eller artikelförfattaren.